

[Kritika Patočkova pojetí FYSIS u nejstarších filosofů]

88-305

Patočka má za to, že pro nejstarší filosofy „vše je v jednotě původně živé“, neboť „život náleží k samotné FYSIS, k samotnému základu všeho, co jest“. Protože FYSIS chápe jako ARCHÉ, interpretuje ji jako „to, co je samo o sobě nejživější, z čeho tedy celý proces přirozeně vychází“ (s. 44), jde „o východisko, v němž spatřují největší životnost“. – Mám za to, že se nic nezdá nasvědčovat, že tato interpretace ionských fyziků je oprávněná. Buď bychom museli předpokládat docela jiný pojem života (to by bylo správné, ale pak je sám výklad dalšího zcela pochybný), anebo budeme životem rozumět to, co vskutku žije, co se rodí a vyrůstá – a pak umírá – a pak ovšem to neplatí a nemůže platit pro ARCHÉ. Zkrátka všechno záleží na tom, budeme-li FYSIS vykládat jako charakteristiku původu a počátku každého růstu, tedy něčeho, co k samotnému růstu nenáleží, co není jeho součástí, anebo jako charakteristiku růstu samého, případně toho, co se zrodilo a vyrůstá. Nesnáze, vznikající v prvním případě, jsou známé: jak můžeme za počátek a příčinu rození a růstu považovat něco, co nejenom že se nezrodilo a nevyrůstalo, ale co je nehybné i v samotném aktu rození? Jak může něco nehybného a neměnného porodit něco, co po svém zrození hned roste a vyrůstá? Jak můžeme FYSIS interpretovat jako živou nehybnost či nehybnou živost, když FYEIN znamená roditi, ale také růsti, vyrůstati? Jak může – podle Aristotela – nehybný počátek být zdrojem a původcem pohybu? Co vlastně vedlo např. Aristotela k tomu, aby prvního hybného činitele považoval za nehybného? (V závěru IV. knihy *Metafysiky*) Jsou to důvody logické: teze, že se všechno mění, i teze, že je všechno v klidu, vedou obě k rozporům. Ale je tomu tak?

24. II. 88